

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/46/2005

REPREZENTATYWNOŚĆ PARTII POLITYCZNYCH

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, MARZEC 2005

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
22 października 2004 roku

Dotychczasowe badania wskazują, że Polacy podejmując decyzje wyborcze tylko w pewnym stopniu kierują się kryterium zawartości programu danej partii. Najczęściej przyczyną, dla której popierają to, a nie inne ugrupowanie, jest stosunkowo trwała, osobista orientacja polityczna i różnie motywowane zaufanie, jakim je obdarzają. Istotnym wyznacznikiem tego zaufania jest przekonanie o zgodności polityki prowadzonej przez daną partię z interesami i poglądami wyborców. W jednym z ostatnich sondaży¹ zapytaliśmy Polaków, w jakim stopniu ugrupowania aktywne na naszej scenie wyrażają ich interesy i poglądy, oraz czy w ich ocenie linia polityczna danej partii jest zgodna czy też sprzeczna z ich osobistymi przekonaniem i interesami.

Ocenie ankietowanych poddaliśmy **dziewięć ugrupowań** obecnych na polskiej scenie politycznej. Posługując się siedmiopunktową skalą (od -3 do +3) respondenci określali, w jakim stopniu - w ich przekonaniu - dana partia reprezentuje ich interesy lub wyraża ich poglądy (+3) bądź w jakim stopniu jest z nimi sprzeczna (-3).

STOPIEŃ IDENTYFIKACJI *VERSUS* DYSTANSU

WOBEC NAJWIĘKSZYCH UGRUPOWAŃ NASZEJ SCENY POLITYCZNEJ

Stosunkowo najwyższy poziom pozytywnych identyfikacji uzyskały PiS oraz PO, a więc partie osiągające obecnie - z niewielkimi odstępstwami - najwyższe poparcie społeczne w sondażach i od dłuższego już czasu typowane na ugrupowania przyszłej koalicji rządowej. Dwie piąte ogółu Polaków (40%) wskazało PiS jako ugrupowanie wyrażające ich poglądy lub reprezentujące ich interesy co najmniej w niewielkim zakresie (wskazania dodatnie od +1 do +3). W stosunku do PO podobne deklaracje złożyło nieco mniej

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (176) przeprowadzono w dniach 7-10 stycznia 2005 roku na liczącej 1089 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych Polaków.

ankietowanych (37%). W przypadku pozostałych ugrupowań odsetki badanych, którzy w mniejszym lub większym stopniu dostrzegają w nich reprezentantów własnych interesów lub poglądów, są już wyraźnie niższe. Po około jednej czwartej ankietowanych identyfikuje się z LPR oraz PSL, a nieco mniej osób (ponad jedna piąta) z Samoobroną oraz Unią Wolności. Jeżeli chodzi o ugrupowania lewicowe, to stosunkowo najwięcej respondentów skłonnych jest utożsamiać się z UP (20%). Co szósty ankietowany (16%) postrzega SdPI jako reprezentanta własnych interesów lub poglądów, a co ósmy (13%) - SLD, które uzyskało najmniej pozytywnych identyfikacji spośród wszystkich partii poddanych ocenie badanych.

PiS i PO są jedynymi ugrupowaniami, które wyraźnie częściej spotykają się z aprobatą niż sprzeciwem ankietowanych. Jedynie w przypadku tych ugrupowań średnie ocen mają znak dodatni, zatem liczba Polaków przekonanych o reprezentowaniu przez te partie ich interesów lub poglądów przewyższa odsetek tych, którzy sądzą, że ich interesy lub poglądy nie są przez te partie wyrażane lub wręcz są z nimi sprzeczne.

Jeśli chodzi o negatywny wymiar ocen, tj. ugrupowania najczęściej wskazywane jako reprezentujące linię polityczną sprzeczną z poglądami czy interesami ankietowanych, to najwyższy wskaźnik negatywnych identyfikacji otrzymały SLD oraz Samoobrona. Ponad połowa badanych (54%) oceniła, że działalność SLD jest sprzeczna z ich interesami i poglądami. W stosunku do Samoobrony podobną opinię wyraziła prawie połowa ankietowanych (48%). LPR obok sporej rzeszy identyfikujących się z nią osób ma jednocześnie relatywnie wielu zdeklarowanych przeciwników odrzucających ją jako partię wyrażającą interesy czy poglądy sprzeczne z ich własnymi (36%). Ponad jedna trzecia badanych za niezgodną czy nawet sprzeczną z ich interesami czy poglądami uznaje także działalność SdPI (36%) i UP (35%). Stosunkowo najbardziej ambiwalentnie postrzegane są UW, a zwłaszcza PSL. Odsetki pozytywnych i negatywnych identyfikacji okazują się tu stosunkowo najbardziej zbliżone. Poza tym trochę więcej osób niż w przypadku pozostałych ugrupowań postrzega je także jako partie neutralne względem własnych interesów czy poglądów lub nie umie albo nie podejmuje się ich oceny w tym względzie.

Tabela 1

Wartość według skali ocen	W jakim stopniu każda z poniższych partii wyraża Pana(i) interesy i poglądy lub też jest z nimi sprzeczna?								
	PiS	PO	LPR	PSL	Samo- obrona	UW	UP	SdPI	SLD
	Odsetki wskazań wśród ogółu badanych								
Sprzeczność z interesami i poglądami (odsetki wskazań ujemnych)	20	22	36	24	48	28	35	36	54
Neutralność (0)	20	21	17	28	15	25	21	22	15
Zgodność z interesami i poglądami (odsetki wskazań dodatnich)	40	37	26	25	23	22	20	16	13
Trudno powiedzieć	19	18	18	21	14	22	21	20	17
Nieznajomość	2	2	3	2	1	4	3	5	1
Średnie ocen	0,40	0,28	-0,49	-0,11	-0,87	-0,31	-0,58	-0,66	-1,33
Odchylenie standardowe	1,68	1,72	1,94	1,49	2,02	1,58	1,63	1,64	1,72

W świetle dotychczasowych wyników można powiedzieć, że obecnie stopień, w jakim ankietowani są skłonni utożsamiać się z ugrupowaniami funkcjonującymi na naszej scenie politycznej, jest dość niski. Niestety nie mamy tu możliwości dokonania pełnego porównania, gdyż zmiany, jakie zaszły w ostatnich latach na scenie politycznej, sprawiły, że listy partii poddanych ocenie badanych teraz i przed kilkoma laty pokrywają się tylko w niewielkim zakresie. Niemniej jednak można zauważyć, że odsetki badanych, którzy dziś - według własnych deklaracji - w **pełni** (+3, czyli całkowita zgodność z interesami i poglądami) identyfikują się z którymś z ugrupowań funkcjonujących obecnie na polskiej scenie są wyraźnie niższe niż w 1997 i 1998 roku, kiedy to ostatnio prowadziliśmy podobne badania. Obecnie liczba ankietowanych, którzy w pełni utożsamiają się z konkretnymi ugrupowaniami, oscyluje w granicach od 8% - w przypadku PO i PiS mających największe zaufanie - do 2%, w odniesieniu do takich partii, jak SdPI, UP czy UW. Dla porównania, w marcu 1998 roku z AWS, uzyskującą najwięcej pozytywnych identyfikacji, w pełni utożsamiało się 17% ankietowanych, a poczucie, że plasujące się na kolejnych miejscach SLD i UW w pełni odzwierciedlają ich poglądy i interesy, miało odpowiednio 11% i 10% badanych. W sumie z każdym z ośmiu na jedenaście ugrupowań poddanych ocenie badanych w pełni identyfikowało się wówczas co najmniej 6% społeczeństwa². Obecnie wynikiem takim mogą się pochwalić zaledwie trzy partie na dziewięć badanych - PO, PiS oraz Samobrona.

² W 1998 roku odsetki ocen maksymalnych (+3) oznaczających całkowitą zgodność z interesami i poglądami badanych kształtowały się następująco: AWS -17%, SLD -11%, UW - 10%, PSL - 7%, ChD III RP - 6%, KPEiR - 6%, ROP (J. Olszewski) - 6%, UP - 6%, PLD - 2%, UPR - 2%, ROP (A. Macierewicz) - 2%.

Tabela 2

Wartość według skali ocen	W jakim stopniu każda z poniższych partii wyraża Pana(i) interesy i poglądy lub też jest z nimi sprzeczna?								
	LPR	PO	PSL	PiS	Samo- obrona	SdPI	SLD	UP	UW
	Odsetki wskazań wśród ogółu badanych								
Zdecydowana sprzeczność z interesami i poglądami (-3)	21	8	8	7	30	15	32	14	11
Średnia sprzeczność z interesami i poglądami (-2)	7	5	6	6	10	9	11	9	7
Słaba sprzeczność z interesami i poglądami (-1)	8	9	10	7	8	12	11	11	10
Neutralność (0)	17	21	28	20	15	22	15	21	25
Niewielka zgodność z interesami i poglądami (+1)	12	16	16	19	10	8	7	12	14
Średnia zgodność z interesami i poglądami (+2)	9	13	6	13	7	6	3	6	6
Całkowita zgodność z interesami i poglądami (+3)	5	8	3	8	6	2	3	2	2
Trudno powiedzieć	18	18	21	19	14	20	17	21	21
Nieznajomość	3	2	2	2	1	5	1	3	4

Znacznie bardziej wyraźne niż pozytywne identyfikacje są negatywne nastawienia do partii funkcjonujących na scenie politycznej. Innymi słowy - obecnie Polacy niezbyt identyfikują się z którąś z istniejących partii, natomiast na pewno wiedzą, których ugrupowań nie lubią. Szczególnie wyrazisty negatywny wizerunek mają SLD oraz Samoobrona. Z **całą stanowczością** (-3, czyli całkowita sprzeczność z interesami i poglądami) partie te odrzuca prawie po jednej trzeciej ogółu badanych. Tylko trochę mniej jednoznaczne negatywne emocje wywołuje LPR, którego linia polityczna jawi się co piątemu respondentowi jako całkowicie sprzeczna z jego interesami czy przekonaniami. Dość silnie odrzucane są także pozostałe partie lewicowe - SdPI, a także UP.

W deklaracjach badanych rzadko spotykamy postawę kontestacji wobec całej sceny politycznej. Brak poparcia i odrzucanie *en bloc* wszystkich dziewięciu partii politycznych dotyczy tylko 4% respondentów - uznają oni, że reprezentowane przez każdą z nich poglądy są sprzeczne z ich interesami czy orientacją polityczną. Z drugiej strony - ponad jedna czwarta społeczeństwa (27%) nie widzi wśród ugrupowań obecnych na scenie politycznej żadnego, które by chociaż w **minimalnym stopniu** reprezentowało ich interesy i poglądy. W sumie z któryś z głównych, najbardziej liczących się ugrupowań, zbierających łącznie

ponad 90% deklaracji poparcia w sondażach³, w pełni identyfikuje się tylko niespełna jedna trzecia Polaków (30%).

Osoby o poglądach prawicowych częściej mają poczucie, iż są reprezentowane: 49% z nich wskazuje na co najmniej jedną partię, która w pełni wyraża ich interesy. Wśród osób deklarujących przekonania lewicowe liczba podobnych wskazań wynosi 38%.

SPÓŁECZNE ZAPLECZE PARTII POLITYCZNYCH

Wydaje się, że dla funkcjonowania partii politycznych w społeczeństwie i ich poparcia w przyszłości szczególne znaczenie ma zaufanie, jakim są one obdarzane w różnych grupach społecznych. Przyjrzyjmy się, jakie cechy socjodemograficzne sprzyjają identyfikacji z poszczególnymi ugrupowaniami.

Platformę Obywatelską jako reprezentanta swych interesów i poglądów częściej niż inni postrzegają ludzie młodzi - między 18 a 24 rokiem życia, częściej także mieszkańcy największych miast. Skłonność badanych do identyfikowania się z tą partią wyraźnie rośnie wraz z poziomem wykształcenia i poziomem dochodów. W grupach społeczno-zawodowych o dobrej reprezentacji własnych interesów przez PO częściej niż inni przekonani są przede wszystkim przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (65%) oraz - w mniejszym już stopniu - pracownicy umysłowi niższego szczebla (50%), osoby pracujące na własny rachunek (47%), a także uczniowie i studenci (49%). Czynniki związane ze statusem społeczno-ekonomicznym badanych różnicują także stosunek do PO w wymiarze negatywnym. Sprzeczność opcji politycznej reprezentowanej przez PO z własnymi przekonaniem i interesami nieco częściej dostrzegają osoby z wykształceniem podstawowym, badani o najniższych dochodach na osobę w rodzinie (do 300 zł) oraz źle oceniający własne warunki materialne. Zależności te są jednak znacznie słabsze niż w przypadku identyfikacji pozytywnych. Spośród grup społeczno-zawodowych stosunkowo najbardziej niechętni PO są rolnicy (34%).

Reprezentanta własnych interesów i poglądów częściej dostrzegają w PO osoby deklarujące prawicowe niż lewicowe czy centrowe przekonania polityczne. Blisko trzy piąte badanych o poglądach prawicowych (57%) twierdzi, że partia ta przynajmniej w minimalnym stopniu reprezentuje ich poglądy i interesy. Z kolei przekonania lewicowe sprzyjają odrzucaniu PO jako partii, której działalność jest sprzeczna z interesami czy poglądami

³ W styczniu 2005 roku partie uwzględnione w badaniu uzyskały łącznie 92% wskazań jako ugrupowania, na które badani oddaliby głos w wyborach parlamentarnych, gdyby odbywały się one w najbliższą niedzielę.

badanych. W sumie jednak, co warto podkreślić, osoby deklarujące poglądy lewicowe częściej identyfikują się z PO (36%), niż ją odrzucają (31%).

Cechy społeczno-demograficzne, takie jak: wiek, miejsce zamieszkania, a zwłaszcza poziom wykształcenia i sytuacja materialna, w mniejszym stopniu, niż obserwujemy to w przypadku PO, warunkują stosunek do PiS - drugiego z najbardziej liczących się ugrupowań sceny politycznej. Kierunek tych zależności jest jednak podobny. Zaufanie do PiS rośnie wraz z wielkością miejscowości zamieszkiwanej przez badanych. Dość wyraźnie sprzyja mu także wyższy poziom wykształcenia i poziom dochodów oraz lepsze oceny własnych warunków materialnych. Spośród grup społeczno-zawodowych z PiS najczęściej identyfikują się pracownicy umysłowi niższego szczebla (53%), przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (48%), uczniowie i studenci (48%) i - tylko w nieco mniejszym stopniu - pracownicy fizyczno-umysłowi (45%) i robotnicy niewykwalifikowani (43%). Natomiast stosunkowo najbardziej niechętni tej partii są badani pracujący na własny rachunek (38%) i robotnicy wykwalifikowani (28%).

Głównym czynnikiem określającym nastawienie do PiS (zwłaszcza w wymiarze pozytywnym) są poglądy polityczne badanych oraz stosunek do praktyk religijnych. Warto zauważyć, że zależności te są silniejsze niż w przypadku PO. O zgodności swoich interesów i poglądów z linią polityczną PiS mówi aż 62% respondentów deklarujących przekonania prawicowe, natomiast do przeciwników tej partii częściej niż inni zaliczają się badani o poglądach lewicowych (41%). Nie zmienia to faktu, że podobnie jak w odniesieniu do PO, także z PiS skłonna jest się identyfikować (przynajmniej w pewnym zakresie) znaczna grupa respondentów deklarujących poglądy lewicowe (35%). Większe zaufanie do PiS mają także osoby uczestniczące w praktykach religijnych co najmniej raz w tygodniu niż badani praktykujący sporadycznie lub niewierzący i niepraktykujący. W przypadku PO zależność ta praktycznie nie występuje.

Z LPR nieco częściej niż inni identyfikują się mieszkańcy wsi niż większych miejscowości, respondenci z wykształceniem zasadniczym zawodowym, osoby deklarujące niskie dochody (do 500 zł na osobę w rodzinie). Spośród grup społeczno-zawodowych stosunkowo najczęściej sympatyzują z tą partią pracownicy fizyczno-umysłowi (36%), gospodynie domowe (35%) oraz rolnicy (30%).

Zależności pomiędzy cechami społeczno-demograficznymi badanych a nastawieniem wobec LPR okazują się znacznie bardziej istotne, jeśli chodzi o negatywny stosunek do tej partii. Niechęci do LPR bardzo wyraźnie sprzyja przede wszystkim wyższy poziom

wykształcenia oraz dochodów. Partia ta ponad dwukrotnie częściej budzi sprzeciw wśród osób najlepiej wykształconych oraz deklarujących najwyższe dochody na osobę w rodzinie niż wśród respondentów z wykształceniem podstawowym, uzyskujących najniższe dochody. Wśród grup społeczno-zawodowych najsilniejszą niechęć do LPR żywią przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (56%) oraz osoby pracujące na własny rachunek (50%).

Nastawienie wobec LPR stosunkowo najbardziej jednoznacznie określają poglądy polityczne badanych oraz stosunek do wiary i praktyk religijnych. Osoby głęboko religijne i uczestniczące w praktykach religijnych co najmniej kilka razy w tygodniu (35%) oraz badani o prawicowych przekonaniach (42%) wyraźnie częściej skłonne są identyfikować się z tą partią niż osoby niewierzące i niepraktykujące, deklarujące poglądy lewicowe, wśród których zdecydowanie przeważają przeciwnicy tej partii (odpowiednio 54% i 64%).

Identyfikowaniu się z **Samoobroną** sprzyjają: niski poziom wykształcenia, niskie dochody i negatywne oceny własnej sytuacji materialnej. Ugrupowanie to pozostaje w tej chwili partią reprezentującą głównie mieszkańców wsi (38%), a przede wszystkim rolników. Co drugi przedstawiciel tej grupy zawodowej w większym lub mniejszym stopniu utożsamia się z partią Andrzeja Leppera. Częściej niż przeciętnie z ugrupowaniem tym identyfikują się ponadto robotnicy niewykwalifikowani (41%) oraz - choć w znacznie mniejszym już stopniu - renciści (30%), gospodynie domowe (29%) oraz bezrobotni (28%).

Z kolei z największą niechęcią Samoobrona spotyka się wśród osób z wykształceniem wyższym (85%), przedstawicieli kadry kierowniczej i inteligencji (80%) oraz pracowników umysłowych niższego szczebla (72%).

Stosunek do Samoobrony słabo różnicują natomiast poglądy polityczne badanych. Podobnie często reprezentanta swych interesów i poglądów widzą w niej ankietowani o przekonaniach prawicowych (26%) jak centrowych (23%) czy lewicowych (20%) i - co znamienne - osoby mało lub wcale niezainteresowane polityką i niepotrafiące określić swych poglądów politycznych (23%).

Inaczej niż kilka lat temu, **PSL** trudno byłoby dziś określić jako partię reprezentującą interesy jednej grupy społecznej - rolników - i bazującą prawie wyłącznie na elektoracie wiejskim. Dla przykładu w 1997 roku identyfikowało się z nim aż 65% przedstawicieli tej grupy zawodowej. Wprawdzie wieś i rolnicy nadal są środowiskiem stosunkowo najbardziej przychylnym PSL (z partią tą w mniejszym lub większym stopniu identyfikuje się odpowiednio: 29% mieszkańców wsi i 44% rolników), jednak ma ona wśród nich obecnie mniejsze wpływy niż Samoobrona, a dodatkowo jawi się - w kontekście ocen badanych - jako

partia bardziej uniwersalna, częściej niż dawniej pozytywnie oceniana w środowiskach innych niż wiejskie. Z PSL tylko nieco rzadziej niż mieszkańcy wsi i małych miasteczek identyfikują się mieszkańcy dużych i średnich miast, a nawet wielkich aglomeracji. Poza rolnikami reprezentanta własnych interesów i poglądów widzą w PSL zbliżone odsetki badanych zaliczających się do bardzo różnych grup społeczno-zawodowych. Z partią tą utożsamia się w mniejszym lub większym stopniu co najmniej jedna piąta przedstawicieli wszystkich grup społeczno-zawodowych poczynając od kadry kierowniczej i inteligencji (20%), a skończywszy na robotnikach wykwalifikowanych (32%). Podobnie jak w przypadku Samoobrony poglądy polityczne badanych w bardzo niewielkim stopniu określają obecnie stosunek do PSL. Minimalnie częściej sympatyzują z nim osoby o przekonaniach lewicowych (32%) niż prawicowych (29%). Ci ostatni z kolei są trochę bardziej niechętni tej partii (odpowiednio: 33% wśród osób o poglądach prawicowych i 26% wśród zwolenników lewicy uznaje działalność PSL za niezgodną ze swymi interesami i poglądami).

Czynnikami zdecydowanie najsilniej określającym stosunek do **SLD** są poglądy polityczne w utrwalonym w Polsce, potocznym rozumieniu lewicowości i prawicowości. Z SLD identyfikuje się ponad dwie piąte badanych deklarujących lewicowe przekonania polityczne (42%), natomiast zwolennicy prawicy w zdecydowanej większości są mu przeciwni (80%). Nieco częściej sympatyzują z SLD także osoby niewierzące i niepraktykujące bądź uczestniczące w praktykach religijnych najwyżej kilka razy w roku. Z kolei badani głęboko religijni stosunkowo najbardziej powszechnie deklarują niechęć do tej partii. Zależności te nie są jednak zbyt silne.

Cechy położenia społeczno-ekonomicznego i przynależność do określonej grupy zawodowej odgrywają już raczej marginalną rolę, jeśli chodzi o reprezentatywność tej partii. Nieco częściej do jej sympatyków zaliczają się osoby bardzo dobrze sytuowane (deklarujące najwyższe dochody na osobę w rodzinie). Spośród grup społeczno-zawodowych stosunkowo najczęściej sympatyzują z Sojuszem uczniowie i studenci (26%) oraz robotnicy wykwalifikowani (18%). Z kolei relatywnie najwięcej przeciwników partia ta ma wśród badanych z wyższym wykształceniem (63%), a w grupach społeczno-zawodowych wśród przedstawicieli kadry kierowniczej i inteligencji oraz osób pracujących na własny rachunek (po 70%).

Z **SdPI** - najmłodszym z ugrupowań uwzględnionych w naszym badaniu, jeśli chodzi o staż organizacyjny - nieco częściej identyfikują się osoby starsze (powyżej 55 roku życia), a także badani z wykształceniem co najmniej średnim, respondenci dobrze sytuowani (osiągający dochody powyżej 900 zł na osobę w rodzinie) oraz oceniający własne warunki

materialne jako średnie lub dobre. Nieco częściej też przekonanie o reprezentowaniu ich przez tę partię wyrażają osoby niewierzące i niepraktykujące lub bardzo sporadycznie uczestniczące w praktykach religijnych. Z kolei osoby głęboko religijne i często praktykujące wyraźnie częściej wyrażają dezaprobatę tego ugrupowania.

Stosunek do SdPI, podobnie jak w przypadku SLD, najsilniej różnicują jednak poglądy polityczne. Znacznie częściej z ugrupowaniem tym identyfikują się osoby o lewicowych (43%) niż prawicowych (9%) czy centrowych przekonaniach (19%). Z kolei badani deklarujący poglądy prawicowe w zdecydowanej większości dostrzegają w SdPI ugrupowanie, którego działalność jest sprzeczna z ich interesami czy przekonaniami (62%).

REPREZENTATYWNOŚĆ PARTII POLITYCZNYCH W ICH ELEKTORATACH

Mimo iż reprezentatywność partii politycznych w skali ogółu społeczeństwa jest niska, stopień identyfikacji potencjalnych wyborców z poszczególnymi ugrupowaniami należy oceniać jako dość wysoki. Nie ma tu bynajmniej sprzeczności. Ludzie są nieufni wobec partii, co znajduje odbicie nie tylko w słabym poczuciu reprezentatywności istniejącego spektrum partii politycznych, ale także w utrzymującej się na niskim poziomie liczbie deklaracji udziału w wyborach parlamentarnych. Tym samym zwolenników poszczególnych ugrupowań jest mniej w całym społeczeństwie, ale jednocześnie ich polityczna jednorodność jest większa. Wysoki poziom identyfikacji potencjalnych elektoratów z popieranymi ugrupowaniami może świadczyć o tym, że elektoraty w większym stopniu niż kiedyś rekrutują się z osób mających świadomość zgodności własnych przekonań czy interesów z reprezentowaną przez partię linią polityczną.

Do ugrupowań, z którymi ich potencjalni wyborcy identyfikują się stosunkowo najsilniej, należą SLD oraz Samoobrona, notabene partie budzące najsilniejsze negatywne emocje wśród ogółu badanych. W odniesieniu do każdej z tych partii niemal dwie trzecie ich zwolenników uważa, że **w pełni** wyrażają one ich interesy i poglądy. W przypadku SLD wskaźnik ten jest wysoki, jak się wydaje, przede wszystkim z racji tego, że zostali przy tym ugrupowaniu jedynie najbardziej zagorzali jego zwolennicy. Z kolei Samoobrona przez werbalny krytycyzm i skłonność do populizmu może wydawać się, zwłaszcza publiczności mniej wyrobionej politycznie, ugrupowaniem szczególnie wyrazistym.

Nieco mniejszą liczbę równie zdecydowanie zadeklarowanych zwolenników ma PiS. Trzeba jednak zauważyć, że właśnie w przypadku tego ugrupowania średnia ocen identyfikacji jego elektoratu z popieraną partią jest stosunkowo najwyższa. W odróżnieniu od wyborców Samoobrony i SLD wśród zadeklarowanych zwolenników PiS nie ma osób, które by określały relację do linii politycznej tej partii jako neutralną lub wręcz negatywną, także mniej jest takich wyborców, którzy są słabo przekonani o tym, że partia ta reprezentuje ich poglądy i interesy.

Tylko nieco mniejszą zgodność poglądów wyborców z linią polityczną partii obserwujemy w przypadku PSL oraz PO - ponad połowa osób gotowych głosować na każdą z tych partii jest w pełni przekonana, że reprezentują one ich poglądy lub interesy. Najmniejszy odsetek badanych całkowicie identyfikujących się z ugrupowaniem, na które zamierzają głosować, notujemy w elektoracie LPR, a przede wszystkim wśród wyborców SdPI. Wśród tych ostatnich zaledwie jedna trzecia jest przekonana o całkowitej zgodności własnych poglądów i interesów z linią polityczną tego ugrupowania.

Tabela 3

Wartości ocen według skali	Oceny stopnia reprezentowania przez partię/ugrupowanie interesów i poglądów w ich potencjalnych elektoratach*						
	LPR	PO	PSL	PiS	Samo- obrona	SdPI**	SLD**
	w procentach						
Niezgodność z interesami i poglądami (od -3 do -1)	4	1	-	-	2	4	-
Ocena neutralna (0)	2	2	5	-	-	4	4
Słaba reprezentatywność (+1)	16	7	8	7	14	9	14
Średnia reprezentatywność (+2)	30	34	26	34	19	54	17
Całkowita zgodność z interesami i poglądami (+3)	46	53	57	58	64	30	65
Trudno powiedzieć	2	2	4	1	2	-	-
Średnie ocen	2,13	2,38	2,41	2,51	2,46	1,93	2,45
Odchylenie standardowe	1,12	0,86	0,85	0,63	0,85	1,29	0,88

* W zestawieniu pominięto dane dla elektoratów UP i UW ze względu na znikomą liczbę badanych deklarujących poparcie dla tych partii

** Dane należy traktować z dużą ostrożnością ze względu na niewielką liczbę badanych deklarujących poparcie dla tych ugrupowań.

Stopień, w jakim Polacy są skłonni obecnie utożsamiać się z ugrupowaniami funkcjonującymi na naszej scenie politycznej, w ciągu ostatnich kilku lat wyraźnie się obniżył. Odsetki badanych, którzy dziś - według własnych deklaracji - w pełni identyfikują się z którymś ugrupowaniem funkcjonującym obecnie na naszej scenie są wyraźnie niższe niż w 1997 i 1998 roku, kiedy prowadziliśmy podobne badania. Obecnie liczba ankietowanych, którzy w konkretnych partiach znajdują reprezentantów własnych interesów i poglądów oraz w pełni utożsamiają się z konkretnym ugrupowaniem, sięga najwyżej 8%. W marcu 1998 roku z AWS, uzyskującą najwięcej pozytywnych identyfikacji, w pełni utożsamiało się aż 17% ankietowanych.

Stosunkowo najwyższy poziom pozytywnych identyfikacji uzyskały ugrupowania obecnie najbardziej popularne, a jednocześnie partie, o których się mówi jako o przyszłych „partiach władzy” - PO oraz PiS. W przypadku PiS ponad dwie piąte badanych uznało, że co najmniej w minimalnym stopniu ugrupowanie to reprezentuje ich interesy i poglądy. W stosunku do PO podobne deklaracje złożyła ponad jedna trzecia ankietowanych. PiS i PO są jedynymi ugrupowaniami, które wyraźnie częściej spotykały się z aprobatą niż sprzeciwem ankietowanych - w obu przypadkach liczba Polaków przekonanych o reprezentowaniu przez te partie ich interesów lub poglądów przewyższa odsetek tych, którzy są przekonani, że ich interesy lub poglądy nie są przez te partie wyrażane lub wręcz są z nimi sprzeczne. W opiniach o pozostałych ugrupowaniach przeważały oceny negatywne. Najwyższe wskaźniki negatywnych identyfikacji odnotowaliśmy w przypadku SLD oraz Samoobrony.

Opracowała

Agnieszka CYBULSKA

A N E K S

Tabela 1. W jakim stopniu **PO** wyraża Pana(i) interesy i poglądy lub też jest z nimi sprzeczna?
 1 - Jest sprzeczna z moimi interesami i poglądami; 2 - W takim samym stopniu wyraża moje
 interesy i poglądy, w jakim jest z nimi sprzeczna; 3 - Wyraża moje poglądy i interesy;
 4 - Nie znam tej partii

(%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	22	21	37	3	18	1087
Płeć						
Mężczyźni	23	20	44	1	12	518
Kobiety	21	21	30	4	23	569
Wiek						
18-24 lat	12	22	44	2	20	163
25-34	19	27	37	3	15	205
35-44	23	21	38	2	16	195
45-54	24	22	36	1	17	204
55-64	29	14	39	3	15	136
65 lat i więcej	25	17	29	5	25	184
Miejsce zamieszkania						
Wieś	23	22	25	4	25	406
Miasto do 20 tys.	17	17	43	2	21	135
20-100 tys.	23	22	39	2	14	213
101-500 tys.	24	22	44	1	9	204
501 tys.i więcej mieszk.	17	16	53	1	13	130
Wykształcenie						
Podstawowe	24	19	25	4	27	310
Zasadnicze zawodowe	22	25	31	3	19	281
Średnie	21	20	43	1	15	377
Wyższe	17	19	63	0	1	119
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	14	19	65	0	2	66
Prac.umysł.niż.szczebła	18	16	50	1	14	97
Pracownicy fiz.- umysł.	16	28	42	1	14	96
Robotnicy wykwalifikowani	26	20	37	3	14	75
Robotnicy niewykwalifik.	17	25	36	0	21	64
Rolnicy	34	25	16	6	19	58
Pracujący na własny rach.	24	19	47	0	10	36
Bierni zawodowo						
Renciści	31	21	21	5	23	103
Emeryci	25	17	32	3	24	222
Uczniowie i studenci	11	25	49	1	13	88
Bezrobotni	25	19	31	4	22	127
Gospodynie domowe i inni	17	21	32	5	24	55
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	17	26	49	1	7	155
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	21	22	43	2	12	81
sekt. pryw. poza rolnict.	18	17	46	0	18	197
prywatnym gosp. rolnym	30	21	25	7	16	90
Dochody na jedną osobę						
Do 300 zł	33	26	19	4	18	177
301-500	21	21	36	4	18	182
501-900	18	17	44	1	20	237
901-1200	19	17	56	0	8	88
Powyżej 1200 zł	14	21	59	0	5	62
Ocena własnych war. mater.						
Złe	27	19	27	3	25	335
Średnie	22	22	36	3	17	481
Dobre	16	21	50	2	12	271
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	28	15	36	1	20	77
Raz w tygodniu	20	22	37	3	18	535
1-2 razy w miesiącu	18	22	42	1	17	147
Kilka razy w roku	23	20	36	1	19	215
W ogóle nie uczestniczy	27	19	33	5	16	113
Poglądy polityczne						
Lewica	31	25	36	1	7	187
Centrum	22	26	36	2	14	269
Prawica	19	18	57	1	6	343
Trudno powiedzieć	20	16	14	6	44	288

Tabela 2. W jakim stopniu **PiS** wyraża Pana(i) interesy i poglądy lub też jest z nimi sprzeczne?
 1 - Jest sprzeczne z moimi interesami i poglądami; 2 - W takim samym stopniu wyraża moje
 interesy i poglądy, w jakim jest z nimi sprzeczne; 3 - Wyraża moje poglądy i interesy;
 4 - Nie znam tej partii

	(%)					
	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	20	20	40	2	18	1082
Płeć						
Mężczyźni	22	19	45	1	12	514
Kobiety	18	20	36	4	23	568
Wiek						
18-24 lat	13	23	43	4	17	163
25-34	15	29	35	2	19	202
35-44	20	16	46	1	18	194
45-54	26	18	42	1	13	204
55-64	26	16	41	2	15	136
65 lat i więcej	19	14	35	6	26	184
Miejsce zamieszkania						
Wieś	17	21	32	4	27	402
Miasto do 20 tys.	21	19	38	2	20	133
20-100 tys.	24	17	43	2	14	213
101-500 tys.	24	21	46	2	8	204
501 tys.i więcej mieszk.	15	19	53	1	12	130
Wykształcenie						
Podstawowe	19	20	33	5	23	306
Zasadnicze zawodowe	16	18	39	2	25	281
Średnie	22	18	44	1	14	376
Wyższe	22	26	51	0	1	119
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	17	30	48	0	4	66
Prac.umysł.niż.szczebła	16	17	53	1	13	96
Pracownicy fiz.- umysł.	17	21	45	2	15	95
Robotnicy wykwalifikowani	28	17	39	1	15	73
Robotnicy niewykwalifik.	15	19	43	3	20	64
Rolnicy	13	25	36	3	24	58
Pracujący na własny rach.	38	11	37	0	14	36
Bierni zawodowo						
Renciści	17	23	34	4	21	103
Emeryci	24	15	34	3	24	222
Uczniowie i studenci	10	28	48	3	11	88
Bezrobotni	20	20	36	3	21	126
Gospodynie domowe i inni	21	14	40	3	22	55
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	18	23	51	0	8	152
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	24	17	47	0	11	81
sekt. pryw. poza rolnict.	22	19	40	2	18	196
prywatnym gosp. rolnym	14	22	39	6	20	90
Dochody na jedną osobę						
Do 300 zł	23	24	31	5	18	176
301-500	20	21	40	2	16	181
501-900	17	15	46	2	20	236
901-1200	19	18	54	1	8	88
Powyżej 1200 zł	23	16	54	1	5	62
Ocena własnych war. mater.						
Złe	23	18	34	2	22	332
Średnie	19	19	42	2	18	478
Dobre	17	22	45	3	13	271
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	18	15	48	2	17	77
Raz w tygodniu	16	19	43	2	20	533
1-2 razy w miesiącu	20	24	36	2	17	144
Kilka razy w roku	23	24	36	2	15	214
W ogóle nie uczestniczy	28	15	35	6	16	113
Poglądy polityczne						
Lewica	41	17	35	0	7	184
Centrum	17	26	43	1	13	269
Prawica	14	18	62	1	5	343
Trudno powiedzieć	16	17	15	6	46	286

Tabela 3. W jakim stopniu **LPR** wyraża Pana(i) interesy i poglądy lub też jest z nimi sprzeczna?
 1 - Jest sprzeczna z moimi interesami i poglądami; 2 - W takim samym stopniu wyraża moje
 interesy i poglądy, w jakim jest z nimi sprzeczna; 3 - Wyraża moje poglądy i interesy;
 4 - Nie znam tej partii

(%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	36	17	26	3	18	1086
Płeć						
Mężczyźni	39	17	28	2	13	517
Kobiety	33	16	24	4	22	569
Wiek						
18-24 lat	32	22	24	2	19	163
25-34	32	22	24	5	16	204
35-44	35	11	37	3	14	195
45-54	41	19	21	1	18	204
55-64	49	12	22	3	15	136
65 lat i więcej	29	14	28	4	25	184
Miejsce zamieszkania						
Wieś	23	18	30	5	24	406
Miasto do 20 tys.	38	21	19	1	22	133
20-100 tys.	43	16	25	2	14	213
101-500 tys.	47	16	26	3	9	204
501 tys.i więcej mieszk.	46	13	24	2	15	130
Wykształcenie						
Podstawowe	25	20	26	6	23	310
Zasadnicze zawodowe	27	15	31	4	23	281
Średnie	45	14	24	2	15	376
Wyższe	54	21	23	1	1	119
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier.,inteligencja	56	22	17	2	4	66
Prac.umysł.niż.szczebła	46	15	24	1	14	97
Pracownicy fiz.- umysł.	28	16	36	3	18	95
Robotnicy wykwalifikowani	40	15	23	2	21	75
Robotnicy niewykwalifik.	34	20	23	2	21	64
Rolnicy	19	28	30	10	13	58
Pracujący na własny rach.	50	16	21	0	12	36
Bierni zawodowo						
Renciści	30	15	29	5	21	103
Emeryci	38	13	23	3	23	222
Uczniowie i studenci	40	23	25	1	11	88
Bezrobotni	28	17	28	6	21	127
Gospodynie domowe i inni	26	12	35	4	23	55
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	45	17	27	1	9	154
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	38	21	24	3	15	81
sekt. pryw. poza rolnict.	39	16	24	1	20	197
prywatnym gosp. rolnym	22	20	37	7	14	90
Dochody na jedną osobę						
Do 300 zł	27	20	32	4	16	177
301-500	34	11	33	3	19	182
501-900	37	18	24	2	19	236
901-1200	49	16	23	2	9	88
Powyżej 1200 zł	60	10	25	0	5	62
Ocena własnych war. mater.						
Złe	31	15	28	5	22	335
Średnie	36	15	28	3	17	479
Dobre	41	21	21	2	14	271
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	26	21	35	1	16	77
Raz w tygodniu	28	19	31	4	18	535
1-2 razy w miesiącu	39	18	23	1	18	145
Kilka razy w roku	48	12	19	4	17	215
W ogóle nie uczestniczy	54	10	14	3	19	113
Poglądy polityczne						
Lewica	64	9	19	1	7	185
Centrum	33	25	25	3	13	269
Prawica	34	18	42	1	5	343
Trudno powiedzieć	22	12	13	7	44	288

Tabela 4. W jakim stopniu **Samoobrona** wyraża Pana(i) interesy i poglądy lub też jest z nimi sprzeczna?
 1 - Jest sprzeczna z moimi interesami i poglądami; 2 - W takim samym stopniu wyraża moje
 interesy i poglądy, w jakim jest z nimi sprzeczna; 3 - Wyraża moje poglądy i interesy;
 4 - Nie znam tej partii

(%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	48	15	23	1	14	1083
Płeć						
Mężczyźni	49	15	27	0	9	516
Kobiety	47	14	19	1	18	568
Wiek						
18-24 lat	49	17	18	0	16	163
25-34	54	12	24	1	10	203
35-44	48	15	24	1	13	194
45-54	47	16	25	0	12	204
55-64	53	12	24	1	10	136
65 lat i więcej	37	15	24	3	22	184
Miejsce zamieszkania						
Wieś	29	13	38	2	18	403
Miasto do 20 tys.	45	20	17	0	18	133
20-100 tys.	59	15	15	0	11	213
101-500 tys.	66	14	13	0	6	204
501 tys.i więcej mieszk.	61	13	13	1	12	130
Wykształcenie						
Podstawowe	37	14	30	2	17	308
Zasadnicze zawodowe	33	14	34	1	18	281
Średnie	56	17	15	0	12	376
Wyższe	85	10	6	0	0	119
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	80	12	6	0	2	66
Prac.umysł.niż.szczebła	72	8	9	0	12	96
Pracownicy fiz.- umysł.	44	19	22	0	15	95
Robotnicy wykwalifikowani	49	15	20	0	16	75
Robotnicy niewykwalifik.	28	21	41	0	11	64
Rolnicy	20	17	50	0	13	58
Pracujący na własny rach.	55	23	14	0	8	36
Bierni zawodowo						
Renciści	37	16	30	3	15	103
Emeryci	45	14	21	1	19	222
Uczniowie i studenci	60	17	15	0	8	88
Bezrobotni	44	11	28	2	14	126
Gospodynie domowe i inni	37	13	29	3	17	55
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	63	14	17	0	6	152
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	53	15	19	0	13	81
sekt. pryw. poza rolnict.	51	16	18	0	14	197
prywatnym gosp. rolnym	24	15	45	2	14	90
Dochody na jedną osobę						
Do 300 zł	36	18	31	2	13	176
301-500	44	16	28	1	11	182
501-900	53	12	17	1	17	236
901-1200	63	10	20	1	6	88
Powyżej 1200 zł	74	13	8	0	5	62
Ocena własnych war. mater.						
Złe	42	14	29	1	15	332
Średnie	45	16	24	1	14	479
Dobre	60	15	14	0	11	271
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	54	20	12	1	14	77
Raz w tygodniu	42	17	26	1	14	533
1-2 razy w miesiącu	46	17	23	0	14	145
Kilka razy w roku	54	10	23	1	12	214
W ogóle nie uczestniczy	59	7	16	3	14	113
Poglądy polityczne						
Lewica	63	14	20	0	4	184
Centrum	43	24	23	1	9	269
Prawica	58	13	26	0	3	343
Trudno powiedzieć	29	9	23	2	37	287

Tabela 5. W jakim stopniu **PSL** wyraża Pana(i) interesy i poglądy lub też jest z nimi sprzeczne?
 1 - Jest sprzeczne z moimi interesami i poglądami; 2 - W takim samym stopniu wyraża moje
 interesy i poglądy, w jakim jest z nimi sprzeczne; 3 - Wyraża moje poglądy i interesy;
 4 - Nie znam tej partii

(%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	24	29	25	2	20	1085
Płeć						
Mężczyźni	24	29	32	1	15	516
Kobiety	25	28	19	3	25	569
Wiek						
18-24 lat	19	32	21	2	26	163
25-34	26	30	22	2	21	203
35-44	25	30	24	1	19	195
45-54	25	29	30	1	15	204
55-64	31	25	27	3	14	136
65 lat i więcej	19	25	28	2	27	184
Miejsce zamieszkania						
Wieś	19	22	29	2	28	405
Miasto do 20 tys.	21	26	30	1	22	133
20-100 tys.	28	33	20	2	17	213
101-500 tys.	31	36	21	1	11	204
501 tys.i więcej mieszk.	26	33	24	2	15	130
Wykształcenie						
Podstawowe	21	26	23	4	26	309
Zasadnicze zawodowe	23	21	30	1	26	281
Średnie	25	33	24	1	17	376
Wyższe	33	41	23	1	1	119
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	32	44	20	2	3	66
Prac.umysł.niż.szczebła	23	42	20	0	15	97
Pracownicy fiz.- umysł.	24	33	19	3	21	95
Robotnicy wykwalifikowani	24	25	32	0	19	75
Robotnicy niewykwalifik.	25	28	24	2	21	64
Rolnicy	19	17	44	1	18	58
Pracujący na własny rach.	39	25	21	0	15	36
Bierni zawodowo						
Renciści	20	28	27	2	23	103
Emeryci	24	23	28	2	24	222
Uczniowie i studenci	22	37	25	1	15	88
Bezrobotni	26	24	21	4	26	126
Gospodynie domowe i inni	22	22	25	3	28	55
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	24	39	27	1	8	154
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	20	37	28	2	13	81
sekt. pryw. poza rolnict.	31	30	16	0	23	197
prywatnym gosp. rolnym	21	17	41	4	17	90
Dochody na jedną osobę						
Do 300 zł	24	27	23	5	21	177
301-500	26	30	23	1	21	182
501-900	22	27	28	2	20	236
901-1200	31	23	36	3	6	88
Powyżej 1200 zł	19	46	26	0	8	62
Ocena własnych war. mater.						
Złe	27	26	21	2	24	334
Średnie	23	27	28	2	20	479
Dobre	23	35	25	2	15	271
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	29	27	26	2	15	77
Raz w tygodniu	21	27	28	2	23	535
1-2 razy w miesiącu	23	35	22	0	20	145
Kilka razy w roku	27	29	25	2	17	214
W ogóle nie uczestniczy	29	30	18	3	20	113
Poglądy polityczne						
Lewica	26	32	32	1	9	185
Centrum	22	35	26	1	15	269
Prawica	33	31	29	1	6	343
Trudno powiedzieć	15	17	15	3	50	287

Tabela 6. W jakim stopniu **SLD** wyraża Pana(i) interesy i poglądy lub też jest z nimi sprzeczne?
 1 - Jest sprzeczne z moimi interesami i poglądami; 2 - W takim samym stopniu wyraża moje
 interesy i poglądy, w jakim jest z nimi sprzeczne; 3 - Wyraża moje poglądy i interesy;
 4 - Nie znam tej partii

(%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	55	15	13	1	17	1085
Płeć						
Mężczyźni	61	15	13	1	11	516
Kobiety	49	15	13	2	22	569
Wiek						
18-24 lat	42	20	18	0	19	163
25-34	52	15	15	1	16	203
35-44	63	12	8	2	15	195
45-54	60	13	12	0	14	204
55-64	63	12	12	1	12	136
65 lat i więcej	47	15	12	2	23	184
Miejsce zamieszkania						
Wieś	51	13	9	3	24	405
Miasto do 20 tys.	51	17	13	0	19	133
20-100 tys.	60	13	16	0	11	213
101-500 tys.	58	18	16	0	8	204
501 tys.i więcej mieszk.	56	16	14	1	13	130
Wykształcenie						
Podstawowe	49	16	12	3	21	309
Zasadnicze zawodowe	56	12	11	1	20	281
Średnie	56	14	14	0	16	376
Wyższe	63	23	14	0	0	119
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	70	16	12	0	2	66
Prac.umysł.niż.szczebła	54	19	11	1	15	97
Pracownicy fiz.- umysł.	53	16	12	1	18	95
Robotnicy wykwalifikowani	46	21	18	0	15	75
Robotnicy niewykwalifik.	63	9	12	0	16	64
Rolnicy	62	10	11	1	16	58
Pracujący na własny rach.	70	24	0	0	6	36
Bierni zawodowo						
Renciści	51	15	13	2	20	103
Emeryci	52	12	14	1	21	222
Uczniowie i studenci	43	19	26	0	12	88
Bezrobotni	55	10	10	4	20	126
Gospodynie domowe i inni	59	12	6	3	20	55
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	60	21	13	1	6	154
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	55	14	16	0	15	81
sekt. pryw. poza rolnict.	57	15	10	0	18	197
prywatnym gosp. rolnym	59	12	12	3	14	90
Dochody na jedną osobę						
Do 300 zł	51	19	11	4	16	177
301-500	59	12	11	1	17	182
501-900	54	14	12	1	19	236
901-1200	60	16	19	0	5	88
Powyżej 1200 zł	50	19	24	0	7	62
Ocena własnych war. mater.						
Złe	57	13	9	2	20	334
Średnie	55	14	13	1	17	479
Dobre	51	19	18	0	11	271
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	67	7	9	0	18	77
Raz w tygodniu	55	15	10	1	19	535
1-2 razy w miesiącu	53	20	12	0	15	145
Kilka razy w roku	50	14	19	2	14	214
W ogóle nie uczestniczy	52	15	16	3	13	113
Poglądy polityczne						
Lewica	33	18	42	1	7	185
Centrum	55	24	9	1	11	269
Prawica	80	11	6	0	3	343
Trudno powiedzieć	38	8	6	3	44	287

Tabela 7. W jakim stopniu **SdPI** wyraża Pana(i) interesy i poglądy lub też jest z nimi sprzeczna?
 1 - Jest sprzeczna z moimi interesami i poglądami; 2 - W takim samym stopniu wyraża moje
 interesy i poglądy, w jakim jest z nimi sprzeczna; 3 - Wyraża moje poglądy i interesy;
 4 - Nie znam tej partii

(%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	37	22	16	5	20	1082
Płeć						
Mężczyźni	43	22	17	3	15	514
Kobiety	31	21	16	8	25	568
Wiek						
18-24 lat	28	29	14	7	23	163
25-34	35	27	16	5	18	200
35-44	39	22	14	5	20	195
45-54	45	20	15	3	17	204
55-64	39	16	22	5	18	136
65 lat i więcej	33	17	20	8	23	184
Miejsce zamieszkania						
Wieś	37	20	10	7	26	402
Miasto do 20 tys.	31	23	19	7	21	133
20-100 tys.	37	22	21	4	17	213
101-500 tys.	36	28	21	3	12	204
501 tys.i więcej mieszk.	41	18	21	2	18	130
Wykształcenie						
Podstawowe	30	20	14	10	26	308
Zasadnicze zawodowe	38	22	13	5	23	280
Średnie	38	21	20	3	18	376
Wyższe	46	30	20	0	3	119
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	50	30	15	0	5	66
Prac.umysł.niż.szczebła	41	21	16	3	19	97
Pracownicy fiz.- umysł.	32	28	14	3	23	95
Robotnicy wykwalifikowani	30	33	17	5	15	73
Robotnicy niewykwalifik.	46	16	13	7	19	64
Rolnicy	42	17	15	9	17	56
Pracujący na własny rach.	36	36	13	0	14	36
Bierni zawodowo						
Renciści	35	21	13	8	23	103
Emeryci	32	15	23	6	24	222
Uczniowie i studenci	31	31	18	6	14	88
Bezrobotni	38	18	13	7	24	126
Gospodynie domowe i inni	42	15	14	5	24	55
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	44	25	17	1	13	154
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	32	26	21	4	17	81
sekt. pryw. poza rolnict.	36	27	13	4	20	196
prywatnym gosp. rolnym	42	15	17	10	15	89
Dochody na jedną osobę						
Do 300 zł	37	23	12	9	19	176
301-500	40	20	16	5	19	181
501-900	39	20	17	3	22	236
901-1200	38	25	26	4	7	88
Powyżej 1200 zł	30	35	27	0	8	62
Ocena własnych war. mater.						
Złe	39	19	12	7	24	334
Średnie	38	20	18	4	20	477
Dobre	31	29	20	4	16	271
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	48	14	15	2	22	77
Raz w tygodniu	36	22	14	5	23	533
1-2 razy w miesiącu	37	24	18	4	17	144
Kilka razy w roku	37	22	16	7	18	214
W ogóle nie uczestniczy	31	20	28	8	13	113
Poglądy polityczne						
Lewica	20	25	43	4	8	185
Centrum	30	31	19	3	16	269
Prawica	62	20	9	3	6	343
Trudno powiedzieć	23	12	6	11	47	285

Tabela 8. W jakim stopniu **UP** wyraża Pana(i) interesy i poglądy lub też jest z nimi sprzeczna?
 1 - Jest sprzeczna z moimi interesami i poglądami; 2 - W takim samym stopniu wyraża moje
 interesy i poglądy, w jakim jest z nimi sprzeczna; 3 - Wyraża moje poglądy i interesy;
 4 - Nie znam tej partii

(%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	35	21	20	3	21	1085
Płeć						
Mężczyźni	40	23	20	2	15	516
Kobiety	30	19	19	4	26	569
Wiek						
18-24 lat	23	31	21	4	21	163
25-34	34	24	21	2	19	203
35-44	38	19	19	2	22	195
45-54	38	21	21	1	20	204
55-64	42	16	19	5	17	136
65 lat i więcej	34	17	15	6	28	184
Miejsce zamieszkania						
Wieś	34	16	15	5	29	403
Miasto do 20 tys.	28	29	17	1	25	135
20-100 tys.	36	18	26	2	18	213
101-500 tys.	37	26	25	4	9	204
501 tys.i więcej mieszk.	41	26	17	1	16	130
Wykształcenie						
Podstawowe	30	20	16	7	28	308
Zasadnicze zawodowe	35	17	21	2	24	281
Średnie	37	22	20	2	19	377
Wyższe	42	33	22	0	2	119
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	43	32	19	0	6	66
Prac.umysł.niż.szczebła	33	32	16	2	18	97
Pracownicy fiz.- umysł.	29	26	23	5	18	96
Robotnicy wykwalifikowani	25	20	32	0	24	73
Robotnicy niewykwalifik.	37	12	25	0	26	64
Rolnicy	43	14	18	4	21	58
Pracujący na własny rach.	44	29	18	0	9	36
Bierni zawodowo						
Renciści	36	21	14	3	26	103
Emeryci	35	15	19	6	26	222
Uczniowie i studenci	23	33	26	3	15	88
Bezrobotni	40	17	16	5	23	126
Gospodynie domowe i inni	44	13	12	3	28	55
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	38	28	22	1	12	155
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	32	20	26	2	20	81
sekt. pryw. poza rolnict.	33	25	20	2	20	196
prywatnym gosp. rolnym	42	12	22	3	21	90
Dochody na jedną osobę						
Do 300 zł	33	20	20	6	21	177
301-500	36	18	23	2	21	181
501-900	35	20	19	4	24	237
901-1200	42	16	28	3	11	88
Powyżej 1200 zł	31	29	32	3	5	62
Ocena własnych war. mater.						
Złe	37	17	15	5	25	334
Średnie	36	22	19	2	21	479
Dobre	30	26	26	2	16	271
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	49	12	17	2	19	77
Raz w tygodniu	35	20	19	3	24	535
1-2 razy w miesiącu	33	21	24	2	20	145
Kilka razy w roku	33	27	19	5	17	214
W ogóle nie uczestniczy	32	24	22	4	18	113
Poglądy polityczne						
Lewica	22	25	45	2	7	187
Centrum	32	30	20	3	15	269
Prawica	55	21	15	2	8	343
Trudno powiedzieć	23	12	8	6	52	286

Tabela 9. W jakim stopniu **UW** wyraża Pana(i) interesy i poglądy lub też jest z nimi sprzeczna?
 1 - Jest sprzeczna z moimi interesami i poglądami; 2 - W takim samym stopniu wyraża moje
 interesy i poglądy, w jakim jest z nimi sprzeczna; 3 - Wyraża moje poglądy i interesy;
 4 - Nie znam tej partii

(%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	27	25	22	4	21	1083
Płeć						
Mężczyźni	31	29	23	3	15	514
Kobiety	25	21	21	5	27	569
Wiek						
18-24 lat	15	35	22	6	21	163
25-34	24	31	23	3	19	202
35-44	31	18	26	4	21	195
45-54	32	26	21	1	20	204
55-64	37	16	24	6	18	136
65 lat i więcej	26	22	17	7	28	184
Miejsce zamieszkania						
Wieś	28	22	14	7	29	403
Miasto do 20 tys.	17	32	26	3	21	133
20-100 tys.	30	21	27	3	18	213
101-500 tys.	30	30	25	2	12	204
501 tys.i więcej mieszk.	29	22	32	1	17	130
Wykształcenie						
Podstawowe	27	24	11	8	30	308
Zasadnicze zawodowe	29	22	20	4	25	281
Średnie	27	26	26	2	18	376
Wyższe	26	29	44	0	1	119
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	28	34	37	0	2	66
Prac.umysł.niż.szczebła	23	31	30	2	14	97
Pracownicy fiz.- umysł.	19	31	23	6	21	95
Robotnicy wykwalifikowani	32	22	27	3	16	73
Robotnicy niewykwalifik.	31	21	23	1	24	64
Rolnicy	34	26	16	4	20	58
Pracujący na własny rach.	38	30	23	0	9	36
Bierni zawodowo						
Renciści	31	23	13	4	29	103
Emeryci	29	19	20	5	27	222
Uczniowie i studenci	15	40	28	3	14	88
Bezrobotni	31	19	16	7	28	126
Gospodynie domowe i inni	25	13	22	8	32	55
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	29	31	27	2	10	154
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	31	19	29	4	16	81
sekt. pryw. poza rolnict.	24	30	26	2	18	196
prywatnym gosp. rolnym	36	22	19	4	19	90
Dochody na jedną osobę						
Do 300 zł	26	24	19	9	22	177
301-500	30	19	26	2	23	181
501-900	28	22	23	4	23	236
901-1200	31	29	29	3	9	88
Powyżej 1200 zł	20	21	51	0	8	62
Ocena własnych war. mater.						
Złe	29	22	17	6	25	334
Średnie	30	25	21	3	21	478
Dobre	20	29	31	2	18	271
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	40	18	22	1	20	77
Raz w tygodniu	25	24	23	4	24	535
1-2 razy w miesiącu	29	28	20	2	20	144
Kilka razy w roku	29	27	21	4	19	214
W ogóle nie uczestniczy	24	23	27	6	19	113
Poglądy polityczne						
Lewica	27	29	34	2	8	185
Centrum	26	33	23	2	17	269
Prawica	34	25	29	3	9	343
Trudno powiedzieć	22	14	6	9	50	286